

„Kenneth Bailey nu aduce perspective noi, ci idei, de cele mai multe ori, la fel de vechi precum Biserica primară și Părinții Bisericii cei din vechime, dar care, se prea poate, să le pară noi multora dintre cititorii lui occidentali. Avem aici ... un set de studii atrăgătoare și interesante care evidențiază lumea reală pe care textele Noului Testament o presupun.”

Edith M. Humphrey, profesor de Noul Testament,
Seminarul Teologic din Pittsburgh

„De la copilăria petrecută în Egipt la o carieră desfășurată în contextul Orientului Mijlociu, Bailey s-a evidențiat ca principalul exeget cultural al vieții lui Isus. Făcând apel la cunoștințe din antropologia culturală și exegeză, deodată textele evangheliilor prind viață ca povestiri din Orientul Mijlociu, așa cum și sunt în fapt.”

Gary M. Burge, profesor de Noul Testament,
Colegiul și Școala doctorală Wheaton

„În acest studiu extrem de bine documentat și antrenant, Kenneth Bailey ... stă pe umerii exegeților Orientului Mijlociu, pe care puțini dintre occidentali sunt în stare să-i citească. Cartea aceasta va șlefui înțelegerea istorică, va îmbunătăți felul de a predica și va fi motorul pentru noi studii de cercetare ... Este de admirat că, de-a lungul întregii sale analize, Bailey păstrează la locul lor de cinste crucea și mesajul surselor din care s-a inspirat.”

Robert W. Yarbrough, profesor asociat și președinte al departamentului
de Noul Testament, Școala Biblică Evanghelică Trinity

„Kenneth Bailey, un desăvârșit povestitor și un bun cunoscător și fin observator al culturii Orientului Mijlociu, apelează la experiența sa de peste șaiszeci de ani petrecuți în această regiune pentru a ne pune la dispoziție o lucrare de căpătâi despre lumea în care a trăit Isus. Pasiunea lui Bailey pentru istorisirile biblice, pusă alături de scriitura sa limpede fac din *Isus, prin ochii Orientului Mijlociu* o lectură captivantă atât pentru erudiți, pastori, cât și pentru publicul larg.”

Lynn Cohick, profesor asociat de Noul Testament,
Colegiul și Școala doctorală Wheaton

„Observațiile pertinente și de mare ajutor pe care le face Bailey m-au cucerit cu multă vreme în urmă. Prin stilul său de a aborda chestiunile, el ne însușește pe toți aceia dintre noi a căror muncă are de-a face cu sursele antice să luăm în considerare noi perspective de lucru.”

Craig Keener, profesor de Noul Testament, Seminarul Teologic Palmer și
autorul lucrării *Comentariu cultural-istoric al Noului Testament*

„Kenneth Bailey a făcut o treabă deosebită ajutându-ne să ne punem lentilele unui credincios din Orientul Mijlociu și să căpătăm astfel noi înțelesuri asupra a ceea ce a existat dintotdeauna în textul biblic, dar care nu ne-a fost prea clar când l-am studiat numai din perspectiva noastră.”

Mary J. Evans, prorector emerit, Școala Teologică din Londra

„Lucrarea lui Kenneth Bailey, *Isus, prin ochii Orientului Mijlociu*, este bogată în observații exegetice și culturale. El aduce lumină asupra unor chestiuni care de cele mai multe ori sunt omise în cărțile și comentariile asupra vieții lui Isus scrise dintr-o perspectivă occidentală.”

Craig A. Evans, remarcabil profesor de Noul Testament,
Colegiul Biblic Acadia și autorul cărții
Fabricating Jesus: How Modern Scholars Distort the Gospels

KENNETH E. BAILEY

ISUS

prin ochii

Orientului Mijlociu

Studii culturale în evanghelii

Traducere de Gelu Păcurar

Copyright © 2008 Kenneth E. Bailey

Ediția originală a fost publicată în limba engleză, cu titlul *Jesus Through Middle Eastern Eyes* de Kenneth E. Bailey, de InterVarsity Press, P.O. Box 1400, Downers Grove, IL 60515, USA. www.ivpress.com.

Tradusă cu permisiune.

Toate drepturile asupra ediției în limba română aparțin editurii Casa Cărții, Oradea. Orice reproducere sau selecție de texte din această carte este permisă doar cu aprobarea în scris a editurii Casa Cărții, Oradea.

Acolo unde nu este specificată altă versiune a traducerii Bibliei, citatele biblice sunt luate din Biblia traducerea Dumitru Cornilescu.

Alte versiuni folosite:

NTSBR – Noul Testament Societatea Biblică din România, 2023

BTF – Biblia Traducerea Fidela, 2015

Isus, prin ochii Orientului Mijlociu: studii culturale în evanghelii

Kenneth E. Bailey

Copyright © 2024 Casa Cărții

Casa Cărții, Oradea

OP 2, CP 30

410670, Oradea

Tel.: 0359 800 333; 0728 874 975

E-mail: info@ecasacartii.ro

www.ecasacartii.ro

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

BAILEY, KENNETH E.

Isus prin ochii Orientului Mijlociu : studii culturale în evanghelii /

Kenneth E. Bailey ; trad. de Gelu Păcurar. - Oradea : Casa Cărții, 2024

Conține bibliografie

Index

ISBN 978-606-732-267-5

I. Păcurar, Gelu (trad.)

2

Traducerea: Gelu Păcurar

Editarea: Naomi Terec

Tehnoredactarea: Vasile Gabrian

Coperta: Marius Bonce

Tiparul executat la Metropolis srl, str. Nicolae Jiga 31, Oradea

Tel./Fax: 0259 472 64

Lui DAVID MARK BAILEY,
cu profundă mulțumire și prețuire
pentru că a ales speranța în fața disperării
și pentru cântările lui în miez de noapte.

Cuprins

Prefață.....	9
Introducere.....	11
Partea întâi: Nașterea lui Isus	
1. Istoria nașterii lui Isus.....	25
2. Genealogia lui Isus și Iosif cel Drept.....	37
3. Mântuitorul, magii și viziunea lui Isaia.....	47
4. Atrocitățile lui Irod, Simeon și Ana.....	55
Partea a doua: Fericirile	
5. Fericirile – 1.....	65
6. Fericirile – 2.....	76
Partea a treia: Rugăciunea domnească	
7. Rugăciunea domnească: <i>Dumnezeu – Tatăl nostru</i>	91
8. Rugăciunea domnească: <i>Sfințenia lui Dumnezeu</i>	104
9. Rugăciunea domnească: <i>Împărăția lui Dumnezeu și pâinea noastră</i>	113
10. Rugăciunea domnească: <i>Păcatele noastre și răul</i>	124
Partea a patra: Acțiuni dramatice ale lui Isus	
11. Chemarea lui Petru.....	135
12. Inaugurarea lucrării lui Isus.....	146
13. Orbul și Zacheu.....	169
Partea a cincea: Isus și femeile	
14. Isus și femeile.....	187
15. Femeia de la fântână.....	198
16. Femeia siro-feniciană.....	214
17. Femeia nu va fi lapidată.....	224
18. Femeia din casa lui Simon fariseul.....	236
19. Parabola văduvei și a judecătorului.....	257
20. Parabola celor zece fecioare.....	264
Partea a șasea: Parabolele lui Isus	
21. Introducere în parabole.....	273
22. Parabola samariteanului milostiv.....	278
23. Parabola bogatului neînțelept.....	292
24. Parabola marelui ospăț.....	303
25. Parabola celor doi constructori.....	314
26. Parabola ispravnicului nedrept.....	324

27. Parabola vameșului și a fariseului	334
28. Parabola angajatorului compătitor.	346
29. Parabola stăpânului care slujește	356
30. Parabola bogatului și a lui Lazăr.	369
31. Parabola polilor	388
32. Parabola nobilului proprietar de vie și a fiului său	400
Bibliografie	417
Index	424

Prefață

Această carte a fost scrisă în etape. Câteva dintre capitolele sale au fost inițial transcrieri ale unor prelegeri care au avut parte de înregistrări video realizate profesional. Lucrarea meticuloasă a transcrierii a fost realizată de bunul meu prieten și coleg, dr. Dale Bowne, profesor (emerit) la Grove City College. Îi sunt profund recunoscător pentru munca grea, atât în a transcrie, cât și în a demara procesul de transformare a materialului din prelegeri în lectură.

Alte capitole conțin material nou în raport cu studiul asupra parabolilor pe care l-am publicat cu aproape trei decenii în urmă. Cele mai multe dintre ele apar aici pentru prima oară. Sunt profund recunoscător editurii InterVarsity Press pentru privilegiul de a face disponibile aceste descoperiri tuturor cititorilor interesați de examinarea textelor în lumina culturii tradiționale a Orientului Mijlociu.

Capitolele reprezintă selecții. Sunt incluse: nașterea lui Isus, Fericirile, rugăciunea, femeile în lucrarea publică a lui Isus, acțiuni dramatice și parabole. Scopul acestor selecții este de a oferi o privire asupra comorilor care ne așteaptă atunci când izolarea Occidentului de interpretarea biblică a creștinilor din Orientul Mijlociu este încetul cu încetul îndepărtată. Scopul meu este de a adăuga perspective noi, la înțelegerea pe care o avem asupra textului biblic, și nu de a rearanja perspectivele vechi.

Sunt, de asemenea, recunoscător lui Joel Scandrett, prietenul și editorul meu, care a coordonat cu multă răbdare acest proiect, de la început și până la sfârșit. Întotdeauna atent și serviabil, el m-a îndemnat să îmbunătățesc textul în punctele mai slabe și să clarific textul în locurile unde era obscur, cu multă înțelepciune. Îi sunt profund îndatorat.

Datoria mea față de redactorul meu personal, Sara Bailey Makari, nu poate fi niciodată achitată. Ea a simplificat frazele mele întortocheate, mi-a corectat neregularitățile timpurilor verbale, a identificat multe posibile confuzii și a eliminat vorbăria în plus. Pe scurt, ea a avut o contribuție enormă asupra a tot ce înseamnă calitate în produsul final. Mulțumesc, Sara!

Pe parcursul a mai mult de două decade, am avut privilegiul special de a primi sfat bun și îndrumare înțeleaptă din partea unui „comitet de consiliere” compus din membrii Prezbiteriului din Shenango (PSUSA), iar mai recent, al Diocezei Episcopale din Pittsburgh. Acest grup de oameni foarte calificați îi include acum pe: rev. dr. William Crooks, rev. dr. David Dawson, rev. dr.

Joseph Hopkins, dl Thomas Mansell, avocat, rev. Pamela Malony, dl William McKnight, CPA și rev. dr. Ann Paton. Tuturor acestor prieteni dragi doresc să le exprim recunoștința și îndatorarea mea de acum încolo.

Multe biserici, dar și persoane, cunoscute sau anonime, m-au sprijinit în a continua munca mea de cercetare. Fără ajutorul lor nu aș fi fost în stare să adun resurse și nici să finalizez scrierea acestei cărți. Mă gândesc în special la Biserica Prezbiteriană Eastminster din Wichita, Kansas, și la Biserica Prezbiteriană Trinity din Mercer, Pennsylvania. Tuturor acestora le adresez sincerele mele mulțumiri.

Cei peste zece milioane de creștini vorbitori de limba arabă din Orientul Mijlociu își pot trasa originile la Ziua Cincizecimii, când unii dintre cei prezenți erau din Arabia și l-au auzit pe Petru predicând în limba arabă. Doi episcopi din Bahrain au fost prezenți la Conciliul de la Niceea.¹ Teologi și exegeți creștini vorbitori ai limbii arabe au produs, timp de cinci secole, în perioada aproximativă 900–1400 d.H., învățătură creștină de înaltă calitate, o calitate care se remarcă până în prezent.

Timp de patruzeci de ani, cel mai mare privilegiu al vieții mele a fost acela de a fi acceptat, încurajat, iubit, susținut, învățat și îndrumat de moștenitorii în viață ai acelei lumi creștine semitice. Vreau să le mulțumesc tuturor acestora pentru zilele bune și pentru cele grele, când am trecut împreună prin războaie și vești de războaie. Această carte reprezintă doar o încercare imperfectă de a învăța din moștenirea lor (și a noastră) și, prin aceasta, de a încerca să gândim mai clar despre viața și mesajul lui Isus din Nazaret.

Soli Deo Gloria!

Kenneth E. Bailey

¹ Irfan Shahid, *Byzantium and the Arabs in the Fourth Century*, Washington, DC, Dumbarton Oaks Research Library and Collection, 1984, p. 330.

Introducere

Timp de șaiszeci de ani, din 1935 până în 1995, căminul meu a fost în Orientul Mijlociu. Cu o copilărie petrecută în Egipt și patruzeci de ani predând Noul Testament în seminare și institute din Egipt, Liban, Ierusalim și Cipru, eforturile mele academice s-au concentrat asupra încercărilor de a înțelege cât mai bine narațiunile din evangheliile în lumina culturii Orientului Mijlociu. Cartea de față este parte din acest efort permanent.

Sursele scrise ce stau la baza acestei străduințe sunt antice, medievale și moderne. În ceea ce privește literatura *antică* (aramaică, ebraică, siriacă și ebraică), nu m-am oprit doar la Vechiul Testament, la literatura intertestamentară și la Sulturile de la Marea Moartă; consider că și literatura evreiască scrisă după Noul Testament (*Mișna*, *Midraș Rabbah* și cele două Talmuduri) este importantă. În plus, pe lângă literatura evreiască, se remarcă și literatura bisericilor vorbitoare de limbi est-semitice.

Scriind despre importanța tradiției răsăritene, John Meyendorff spune:

„Idea conform căreia tradiția creștină timpurie s-a limitat la expresiile sale grecești și latine este încă larg răspândită. Această presupunere distorsionează realitatea istorică și slăbește mult înțelegerea noastră cu privire la rădăcinile teologiei și spiritualității creștine. În secolele al III-lea și al IV-lea, limba siriacă a fost a treia limbă internațională a Bisericii. Aceasta servea drept mijloc principal de comunicare în dioceza romană a «Răsăritului», care includea Siria, Palestina și Mesopotamia.”¹

Creștinii din Orientul Mijlociu au fost numiți „credincioșii uitați”. Este cunoscut faptul că evreii și musulmanii trăiesc de secole în Orientul Mijlociu. Însă, în mare parte, după Conciliul de la Calcedon din anul 451 d.H., creștinii din Orientul Mijlociu au dispărut din conștiința apuseană. Prea puțini sunt conștienți de faptul că astăzi există peste zece milioane de creștini vorbitori de limbă arabă ce posedă o bogată moștenire literară, atât antică, cât și modernă. Vorbind o limbă semitică, acești creștini formează un popor care trăiește, respiră, gândește, acționează și participă la cultura Orientului Mijlociu; ei își au rădăcinile în tradițiile Orientului Mijlociu. Vocile lor, trecute și prezente, trebuie să fie auzite în studiile biblice.

¹ John Meyendorff, prefața la *Ephrem the Syrian, Hymns*, trad. Kathleen McVey, New York, Paulist, 1989, p. 1.

În încercarea de a asculta aceste voci, setul prezent de eseuri face apel la literatura creștină timpurie, de origine siriacă și arabă, ce a avut ca subiect evangheliile. Limba siriacă este o limbă soră cu aramaica lui Isus. Creștinismul vorbitor de limbă arabă a început în Ziua Cincizecimii, când unii dintre cei ce erau acolo au ascultat predica lui Petru în limba arabă. Se știe că, în primele secole, creștinismul vorbitor de limbă arabă s-a bucurat de o răspândire largă în Yemen, Bahrain, Qatar, dar și în alte locuri.² Odată cu apariția islamului, araba a devenit treptat limba teologică principală a tuturor creștinilor răsăriteni. Deși cuprinde secole la rând, literatura creștină arabă de înaltă calitate a rămas, în cea mai mare parte, necunoscută și nepublicată.³ Toate aceste surse din siriacă, ebraică/aramaică și arabă împărtășesc cultura Orientului Antic și sunt mult mai aproape, din punct de vedere etnic, de lumea semitică a lui Isus decât cultura greacă și cultura latină a Apusului. Din această perioadă atât de timpurie provin scrierile lui Efrem Sirul și cele trei traduceri clasice ale evangheliilor în limba siriacă: *Vechea Siriacă*, *Peșitta* și *Harcleana*; toate acestea trei au fost consultate în vederea redactării acestei cărți.

Începând cu secolul VIII, tradiția creștină arabă devine importantă. Chiar la începutul perioadei medievale timpurii îl găsim pe cel mai proeminent cercetător al Noului Testament din Orientul Mijlociu pe care l-am descoperit până acum, Abu al-Faraj Abdallah Ibn al-Tayyib al-Mashriqi, cunoscut ca Ibn al-Tayyib. Acest cercetător remarcabil din Bagdad a murit în anul 1043 d.H. Georg Graf îl descrie ca „filosof, artist, călugăr și preot într-o singură persoană”.⁴ Într-adevăr, el a fost un renaștist cu cinci sute de ani înaintea Renașterii. Extrem de competent și foarte citit în greacă, Ibn al-Tayyib a fost și medic, a predat medicina și a scris texte cu caracter medical. În calitate de cărturar, a tradus Noul Testament din limba siriacă în limba arabă, a fost autorul unor lucrări filosofice și teologice, a editat versiunea arabă a Diatessaronului și a scris comentarii asupra Vechiului și Noului Testament.⁵ Lucrările sale cu privire la evangheliile sunt citate în mod repetat în această carte.

A doua voce importantă din perioada medievală este cărturarul copt Hibat Allah ibn al-'Assal, care, în 1252, a finalizat o ediție critică a celor patru evangheliile cu aparat critic complet. Lucrarea sa este un uimitor compendiu despre modul în care textul biblic a fost tradus, de-a lungul secolelor premergătoare vremii sale, din greacă, coptă și siriacă în limba arabă.⁶ Tot aici

² J. Spencer Trimingham, *Christianity Among the Arabs in Pre-Islamic Times*, Londra, Longmans, 1979.

³ Georg Graf, *Geschichte der christlichen arabischen Literatur*, 5 vol., Vatican, Biblioteca Apostolica Vaticana, 1944–1953.

⁴ Graf, *Geschichte der christlichen arabischen Literatur*, vol. 2, p. 160.

⁵ Albert Abuna, *Adab al-Lugha al-Aramiyya*, Literature in the Aramaic Language, Beirut, Starko Press, 1980, p. 417–418.

⁶ Kenneth E. Bailey, „Hibat Allah Ibn al-'Assal and His Arabic Thirteenth Century Critical Edition of the Gospels,” *Theological Review*, Beirut, 1, 1978, p. 11–26.

au mai fost consultate și comentariile la evangheliile ale lui Diyunisiyus Ja'qub ibn al-Salibi's (1171 d.H.).

În ceea ce privește *perioada modernă*, m-am bazat pe Ibrahim Sa'id, un proeminent cărturar egiptean protestant, care, în secolul XX, a redactat în limba arabă o serie de comentarii competente asupra Evangheliei după Luca și a Evangheliei după Ioan. În plus, m-am întors mereu înspre Matta al-Miskin, un cărturar ortodox copt care a murit în anul 2006. Acest călugăr educat, care aproape că a devenit patriarhul Bisericii Copte, a petrecut decade întregi din viața sa monastică scriind comentarii asupra Noului Testament în limba arabă. Cele șase volume cuprinzătoare pe care le-a scris despre evangheliile sunt uimitoare, dar necunoscute în afara lumii creștine vorbitoare de arabă.

La baza comentariilor, antice sau moderne, stau versiunile Bibliiei. Sunt convins că Biblia arabă are istoria cea mai lungă și cea mai ilustră dintre toate tradițiile celorlalte limbi. Tradițiile creștine antice au tradus Noul Testament în latină, coptă, armeană și siriacă. Însă prin secolul al V-lea, aceste eforturi de traducere au încetat.⁷ Ediții ale Noului Testament în limba arabă au supraviețuit, probabil, din secolul al VIII-lea, dar în mod sigur din secolul al IX-lea. Acestea au fost traduse din siriacă, coptă și greacă, iar mai apoi au continuat să fie cizelate și reînnoite până aproape de perioada modernă.⁸ Traducerea presupune întotdeauna interpretare, iar aceste versiuni păstrează perspectivele pe care bisericile care le-au produs le aveau la momentul respectiv asupra textului. Ele reprezintă o mină de aur pentru recuperarea exegezei răsăritene asupra evangheliilor.

Aceste eseuri nu se focalizează doar asupra culturii, ci și asupra retoricii. Popoarele din Orientul Mijlociu, atât cele antice, cât și cele moderne, au produs timp de milenii poezie și uneori proză prin folosirea paralelismului. Cunoscute în Apus ca „paralelisme ebraice”, aceste procedee compoziționale sunt folosite pe scară largă în Vechiul Testament. Însă, în tradiția literară ebraică veche, aceste paralelisme stau la baza a ceea ce am decis să numesc „omilii profetice”. Segmentele din care sunt construite aceste omilii au la bază diferite combinații ale paralelismelor ebraice. Uneori, ideile sunt prezentate în perechi și formează o secvență în linie dreaptă ce se prezintă în pagină după modelul AA BB CC. Alteori, ni se prezintă un set de idei, doar ca apoi acestea să fie repetate în ordine inversă, după modelul A B CC B A. Acestea le-am putea numi „paralelisme inversate” (ele mai poartă denumirea de „compuneri circulare” sau „chiasm”). Cel de-al treilea stil retoric îl numesc „paralelism în trepte” deoarece paralelismul urmează modelul ABC ABC. De multe ori, pentru a forma o singură omilie, toate aceste trei stiluri au fost folosite. Un

⁷ Singura excepție este versiunea siriacă Harcleană, care a fost finalizată în 614 d.H.

⁸ I. Guidi, „Le traduzioni degli Evangelii in arabo e in ethopico,” *Tipografia della Reale Accademia dei Lincei*, vol. CCLXXV, 1888, p. 5–37

exemplu atent construit al acestei combinații de stiluri retorice apare în Isaia 28, așa cum poate fi văzut în diagrama 0.1:

„De aceea ascultați cuvântul Domnului, voi, disprețuitorilor, care domniți peste acest popor în Ierusalim!	
Pentru că ați spus:	
1. a. «Am făcut un legământ cu moartea, b. și cu Șeolul avem o înțelegere; c. când năpasta copleșitoare va trece d. nu va ajunge la noi;	LEGĂMÂNT FĂCUT CU Moartea, Șeolul
2. a. căci ne-am găsit refugiul în minciună, b. și în falsitate ne-am aflat adăpostul;»	REFUGIU Adăpost construit
De aceea, așa vorbește Domnul Dumnezeu:	
3. «Iată: pun ca temelie în Sion o piatră, o piatră încercată, o prețioasă piatră de temelie, o temelie sigură:	CONSTRUCȚIE Material
4. 'Cel care crede [în ea – LXX] nu se va clinti.'	INSCRIȚIE
5. Și voi face din justete dreptar, și din neprihănire fir cu plumb;	CONSTRUCȚIE Unelte
6. a. iar grindina va mătura adăpostul minciunilor, b. și apele vor copleși adăpostul.	REFUGIU Adăpost distrus
7. a. Atunci legământul vostru cu moartea va fi anulat, b. și înțelegerea voastră cu Șeolul nu va rezista; c. când năpasta copleșitoare va trece d. veți fi doborâți de ea.»	LEGĂMÂNT ANULAT CU Moartea, Șeolul

Diagrama 0.1. Parabola lui Isaia despre cei doi constructori (Is. 28:14–18)

Câteva trăsături retorice sunt proeminente în această omilie. Printre acestea amintim:

- Omilia are șapte strofe. Aceste strofe prezintă un paralelism *inversat*, întrucât strofa 1 se potrivește cu strofa 7, strofa 2 se potrivește cu strofa 6, iar strofa 3 se potrivește cu 5. Centrul (strofa 4) este punctul culminant, când profetul cheamă poporul să *creadă* și să *nu fie clintit*. Acest stil retoric distinct, cu cele șapte strofe ale sale, este atât de vechi și atât de mult folosit încât merită un nume. Am decis să îl numesc „modelul retoric profetic”. Apare în Psalmul 23. În Evanghelia după Marcu apar șaptesprezece

asemenea cazuri. Pe vremea Noului Testament acest stil avea deja cel puțin o mie de ani.

- Strofa 1 a fost legată de strofa 7 folosind „paralelismul în trepte”. Atunci când sunt puse alături, această comparație este evidentă:

1. a. Am făcut un *legământ cu moartea*,
 b. și *cu Șeolul avem o înțelegere*; LEGĂMÂNT FĂCUT CU
 c. când *năpasta copleșitoare va trece* Moartea, Șeolul
 d. nu va *ajunge la noi*;
7. a. Atunci *legământul vostru cu moartea va fi anulat*,
 b. și *înțelegerea voastră cu Șeolul nu va rezista*; LEGĂMÂNT ANULAT CU
 c. când *năpasta copleșitoare va trece* Moartea, Șeolul
 d. veți fi *doborâți de ea*.

În mod clar, cele patru precizări din strofa 7 se potrivesc și contrazic afirmațiile din strofa 1. Versurile 1c și 7c sunt identice.

- O privire scurtă asupra strofelor 2 și 6 prezintă același fel de relații. Însă în acest caz, Isaia folosește două idei la fiecare pas al paralelismului în trepte. Aceste idei au legătură cu „refugiul și adăpost”. Prima dată, refugiul și adăpostul rezistă. Apoi, și unul, și altul sunt distruse.
- În ce privește strofele 3 și 5, și acestea se potrivesc, dar într-un mod diferit. Prima (3) menționează noua piatră de temelie care este promisă. A doua (5) descrie uneltele de construcție care vor fi folosite. „Dreptarul” (unealta orizontală) va fi „justețea”, iar „firul cu plumb” (unealta verticală) va fi „neprihănirea”. Pentru a construi o locuință de piatră, meșterul trebuie să aibă materiale de construcție (3) și unelte cu care să construiască (5). Nu încape îndoială că aceste două strofe se potrivesc.
- Punctul culminant, aflat în centrul secțiunii de text, se focalizează pe binecuvântarea promisă a credinței. Clădirea pe care ei au construit-o (refugiul și adăpostul) se va zgudui și va cădea. Dar cei ce au credință (în Dumnezeu) *nu vor fi clintiți*. Mai mult decât atât, ca de obicei, centrul are legătură atât cu începutul, cât și cu sfârșitul parabolei. Conducătorii din Ierusalim au un „legământ cu moartea” (1) care nu va rezista (7). Doar cel care „crede” (4) va fi neclintit. Centrul (4) este compus din două versuri, iar versul 4a este legat de strofa 1, în timp ce versul 4b are legătură cu strofa 7. Această structură poate fi văzută aici:

4. a. Cel care *crede* (are legătură cu 1 prin acel „legământ/înțelegere”, care, prin însăși natura sa, necesită o anumită „credință”)
 b. nu va *fi clintit* (are legătură cu 7, unde expresiile „nu va rezista” și „doborâți” caracterizează acel legământ fără valoare care *va fi zguduit*).

Acest mod de a analiza textul biblic ar putea fi considerat de unii drept „interesant” sau „mulțumitor din punct de vedere artistic”, dar are el vreun efect și asupra modului în care interpretăm Scriptura? Timp de secole, Biserica a văzut cele mai multe dintre textele biblice pe care le vom examina în această carte preponderent ca pasaje caracterizate de o liniaritate a acțiunii, ca texte ce prezintă o ordine a scenelor de tipul „una după alta”. Modelele retorice prezentate aici s-ar putea sau nu să fie convingătoare, însă, chiar dacă am accepta că *unele* sunt valide, ce diferență ar putea face ele? Sunt de folos câteva comentarii asupra acestei importante întrebări.

1. Dacă autorul își prezintă argumentația folosind structura ABC CBA, atunci jumătate din ceea ce are de spus despre „A” apare în primul stih, în timp ce cealaltă jumătate va apărea abia în stihul al șaselea. Același aspect este adevărat cu privire la cel de-al doilea stih (B), respectiv al cincilea stih (B), care iarăși formează o pereche. A nu observa această pereche de afirmații înseamnă a pierde o parte importantă din argumentația autorului.
2. „Paralelismul inversat” așază punctul culminant în centrul secțiunii, și nu la sfârșitul ei. După cum am observat, acest stil retoric este numit adesea „compoziție circulară” deoarece ideea autorului se mișcă în cerc, se reîntoarce la subiectul cu care a început. Un exemplu simplu al acestui procedeu apare în Luca 16:13, care este compus în următorul mod:

„Nimeni nu poate sluji *la doi stăpâni*,
căci fie *va urî* pe unul
și *va iubi* pe celălalt,
fie *va ține* la unul
și *va nesocoti* pe celălalt.

Nu puteți sluji *lui Dumnezeu și lui Mamona.*”

Din perechea formată din primul și ultimul stih este clar că acei doi stăpâni despre care vorbește Isus sunt *Dumnezeu și posesiunile materiale*. Fiecare dintre acești stăpâni pretinde autoritate asupra vieții credinciosului și îi cere să ia o decizie hotărâtoare cu privire la care dintre ei va stăpâni peste el. Pe lângă aceasta, punctul culminant apare exact la mijlocul pasajului, acolo unde se recomandă a arăta dragoste și dedicare față de un singur stăpân (Dumnezeu). Gândirea obișnuită cu abordarea logică se așteaptă ca punctul culminant să fie la sfârșit. Când aceasta nu se întâmplă, interpretul trebuie să știe unde îl poate localiza.

3. Locul în care începe sau se încheie o anumită relatare poate fi determinat cu o mult mai mare certitudine atunci când forma retorică este identificată. Pavel compune un măreț imn dedicat crucii lui Cristos, consemnat în 1 Corinteni 1:17–2:2. Diviziunea apuseană pentru capitolul 2 este într-un loc greșit. Acest imn începe cu o referință la predicarea lui Cristos cel răstignit. Însă Cristos cel răstignit va mai fi menționat atât la mijlocul, cât și la

finalul imnului.⁹ Stilul retoric este cel care ne identifică începutul și finalul acestei capodopere, ajutându-ne astfel să reflectăm asupra sa ca întreg.

4. Analiza retorică expune secțiunile mai mici ale unui anumit text, ceea ce le permite să își mențină integritatea și să nu fie neglijate sau divizate în versete separate.
5. Analiza retorică eliberează cititorul de tirania sistemului numeric, permițând textului să aibă propria ordonare a ideilor. Numerele, oricât de utile ar fi în aflarea unei locații textuale anume, în mod subtil, îi dictează cititorului: „să VEZI aceste idei sau relatări ca o secvență în linie dreaptă, în ordinea numerelor.” Analiza retorică ne eliberează de cei 1650 de ani de dominație a titlurilor de capitole și de 450 de ani de control subtil al numerelor de versete.
6. Uneori, ordonarea retorică a materialului este un component intern important în alegerea unei anumite lecțiuni grecești. Dovezile externe cu privire la care texte au cea mai mare vechime și se bucură de cel mai mare grad de veridicitate sunt foarte importante. Însă, în același timp, merită atenție și dovezile interne care provin din stilurile retorice folosite.
7. Observarea paralelismului dintre strofe (direct, inversat sau în trepte) descuie adesea semnificații care altfel ar fi pierdute. În Isaia 28:14–18, Isaia discută despre amenințarea apropiatei armate asiriene conduse de temutul Sanherib. Liderii care „domneau în Ierusalim” (v. 14) făcuseră un legământ cu Egiptul și acum le spuneau oamenilor că, datorită acestui acord, ei erau în siguranță. Isaia nu era convins. Lumea egipteană era focalizată pe cultul morților. Isaia se referă la legământul cu Egiptul ca la un „legământ cu moartea” (a se citi: Egipt). În prima strofă, profetul prezintă varianta liderilor, iar apoi o demontează, vers cu vers, în strofa 7. Paralelismul ne ajută să îl putem observa cum se angajează în această critică acerbă.
8. Ocazional, vom regăsi în evangheliile seturi de idei construite în simetrie la care au fost adăugate „note de subsol”. O asemenea situație o avem în Luca 12:35–38, unde expresia „a doua sau a treia strajă din noapte” întrerupe simetria construcției textuale. O altă „notă de subsol” apare în a doua jumătate a versetului din Luca 4:25. Aceste note explicative pot fi localizate doar atunci când identificăm structura retorică. „Notele de subsol” confirmă antichitatea textului în care acestea apar.
9. După cum am menționat, aceste stiluri retorice sunt la origine evreiești și le putem repera în scrierile profeților și chiar mai înainte. Reaparitia acestor stiluri în Noul Testament ne arată că textele vizate provin din lumea

⁹ Kenneth E. Bailey, „Recovering the Poetic Structure of I Corinthians 17-ii 2: A Study in Text and Commentary,” *Novum Testamentum* 17, octombrie 1975, p. 265–296.

evreiască, nu din cea greacă. Așadar, dovezile cu privire la autenticitatea istorică a materialului sunt întărite.

10. Nu toți oamenii inteligenți s-au născut în secolul XX. Când observăm aceste stiluri retorice sofisticate, atent alcătuite și echilibrate din punct de vedere artistic, ne putem forma o opinie despre autorii lor.

Analiza retorică a textelor biblice seamănă cu cântatul la saxofon: foarte ușor poți să ajungi să o faci în mod nesatisfăcător.¹⁰ Analizele retorice oferite aici reprezintă doar un început, iar perfecționarea ulterioară este inevitabilă.

În Apus, inspirația Scripturii este rareori discutată ca parte componentă a studiilor biblice. Paul Achtemeier observă că doctrina inspirației „în ultimele două sau trei decade este notabilă mai degrabă prin absența decât prin prezența sa. A fost onorată prin ignorare în multe cercuri.”¹¹ Bisericile din Orientul Mijlociu au viețuit ca o minoritate într-un ocean islamic vreme de peste o mie de ani. Într-o astfel de lume, inspirația Scripturii nu poate fi evitată. Lumea islamică crede despre Coran că acesta i-a fost dictat profetului Mohamed de către îngerul Gabriel câte un capitol pe rând, timp de zece ani, în limba arabă a beduinilor din secolul VII. Conținutul său este considerat a fi atât necreat, cât și etern în mintea lui Dumnezeu și nu poate fi tradus. Expresia folosită pentru a descrie acest eveniment este „nuzul al-Qur’an” (coborârea Coranului). Același verb este folosit pentru a descrie coborârea unui cățărător de pe un înalt pisc muntos. Este un întreg preexistent care „coboară” din înălțimi.

Manuscrise anluminat timpurii ale evangheliilor conțin adesea pe prima pagină o imagine cu un înger care îi dictează evanghelistului textul.¹² La nivelul popular, în anumite cercuri creștine, există o aspirație nerostită pentru a avea acea certitudine care vine din înțelegerea islamică a inspirației divine.

Însă textul nostru grecesc nu îngăduie o astfel de teorie. În schimb, suntem obligați să luăm în considerare faptul că evangheliile noastre canonice au trecut prin patru etape. Acestea sunt:

1. *Viața și învățăturile* lui Isus din Nazaret – în aramaică;
2. *Mărturia* – în aramaică – adusă de *martorii oculari* ai vieții și învățăturii lui Isus;¹³
3. *Traducerea* acelei mărturii – în greacă;
4. Selectarea, aranjarea și editarea acelor *texte grecești* în *evanghelii*.

¹⁰ Pentru a urmări o listă cu opt „avertizări” în practica analizei retorice, vezi Kenneth E. Bailey, *Through Peasant Eyes*, în *Poet and Peasant and Through Peasant Eyes*, Grand Rapids, Eerdmans, 1980, p. xix–xx.

¹¹ Paul J. Achtemeier, *The Inspiration of Scripture: Problems and Proposals*, Philadelphia, Westminster Press, 1980, p. 14.

¹² Această perspectivă are o vechime (sec. al II-lea î.H.) similară cu Cartea Jubileelor 2:27; 2:1.

¹³ Vezi Richard Bauckham, *Jesus and the Eyewitnesses: The Gospels as Eyewitness Testimony*, Grand Rapids, Eerdmans, 2006.

Cu aceste etape în minte, este necesar să discutăm despre inspirația divină a evangheliilor ca fiind un *proces* ce a necesitat între treizeci și cincizeci de ani până la finalizare. Dacă suntem interesați doar de prima etapă, atunci optăm pentru „canonul din interiorul canonului”. În ultimii cincizeci de ani am urmărit dezbaterea apuseană asupra acestor subiecte cu mare atenție și plin de interes.¹⁴ Însă a ignora tot procesul și a acorda atenție doar primei sale faze înseamnă a contesta modul în care este consemnată orice istorie semnificativă.

Kenneth Cragg, distinsul specialist anglican în islamism, a discutat natura evangheliilor într-o predică rostită la Catedrala Episcopală All Saints din Cairo, Egipt, pe data de 16 ianuarie 1977. Cu acea ocazie, el a spus:

„O parte importantă a mentalității științifice apusene are tendința de a contesta statutul de «fapt» (și astfel de adevăr) oricărui lucru care nu este demonstrabil în eprubetă sau confirmat prin «verificare». Este trist că acest reducționism, instinctiv multor filosofi contemporani, îi oprește să ia în considerare semnificația istorică a credinței și relația profundă dintre eveniment și mister.

Haideți să ne folosim de o parabolă. Texas, 22 noiembrie 1963. Presupunem că aș spune: «Un om înarmat cu o carabină a tras cu arma de la fereastra unui depozit și a omorât un alt om aflat într-o mașină care era în mers.» Aici, fiecare cuvânt este adevărat (presupunând că suntem de acord cu Comisia Warren). Dar cât de sărăcăcios și palid este prezentat acest fapt – informația este atât de insuficientă încât ceea ce transmite aproape că nu pare a fi un fapt real. Însă presupunem că aș merge mai departe și aș spune: «Președintele Statelor Unite a fost asasinat.» Această afirmație este mult mai aproape de faptul real deoarece este mult mai complet relatată. Este identificată victima, crima este prezentată ca făcând parte din domeniul politicului, iar perspectiva pe care ne-o aduce este mai aproape de adevăr. Dar încă suntem departe de semnificația acestei tragedii. Haideți să adăugăm încă o afirmație: «Oamenii de pretutindeni simțeau că au privit în abisul răului, iar mulțimea plângea pe străzi.»

A treia afirmație ne întristează inima. Este adevărată la un alt nivel al adevărului. Aceasta presupune și celelalte două afirmații, dar trece mai departe, într-o dimensiune care începe, în sfârșit, să descrie natura groaznicelor lucruri care s-au petrecut. Fără a avea informația pe care ne-o aduce cea de-a treia relatare, evenimentul ar rămâne învăluit într-o obscuritate dezvăluită doar parțial, atât de îndepărtată de adevăr încât pare a fi, în bună măsură, falsă.

Acum haidem să punem evangheliile și întregul Nou Testament în lumina acestei parabole. În mod clar, materialul biblic se situează pe aceeași poziție cu cea de-a treia relatare menționată; implică profund atât mintea, cât și inima într-o mărturisire a unei semnificații experimentate – o semnificație legată în mod intim de istorie, dar și de eveniment. Așa este relatarea despre Isus – nu o relatare neutră, scheletică, o cronologie fără conținut, ci o participare vie, în

¹⁴ Vezi Achtemeier, *Inspiration of Scripture*.

care inima este implicată. Căci narațiunea despre Isus, ca orice altă istorie semnificativă, nu poate fi spusă fără a simți că aparține minții și sufletului.

Credința creștină este fapt, dar nu fapte brute; este poezie, dar nu imaginație. După cum arcul devine mai puternic tocmai prin punerea unei greutate asupra lui, tot așa, narațiunea evangheliilor poartă, cu multă tărie, secole de devoțiune față de Isus ca Mesia. Walt Whitman punea întrebarea: «Oare ce este muzica dacă nu ceea ce se stârnește în tine atunci când ascuți instrumentul?» Așadar, Isus este muzica realității lui Dumnezeu, iar credința este ceea ce se stârnește atunci când o ascultăm.¹⁵

În ton cu ceea ce a scris Kenneth Cragg, dar și cu perspectiva privitoare la inspirație pe care am schițat-o aici, studiile de față vor încerca să examineze textele biblice într-un mod „holistic”.

Probabil că realizatorii filmelor documentare pentru televiziune reprezintă corespondența cea mai apropiată de editorii/autorii evangheliilor. Realizatorul unui documentar pentru televiziune trebuie să selecteze, să aranjeze, să editeze și să comenteze tot ceea ce el sau ea prezintă. Dacă editorul este lipsit de prejudecăți, își va da toate silințele pentru a prezenta subiectul într-un mod corect. Cuvântul *corect* înseamnă „în armonie cu cea mai profundă percepție a editorului cu privire la care este adevărul despre acel subiect”.

Multe comentarii contemporane asupra evangheliilor, în mod corect și de înțeles, investesc energii enorme în dezbateră naturii „primare” sau „secundare” a materialului. Oare un anumit cuvânt sau o anumită expresie poate fi urmărită și observată ca avându-și originea în Isus, în iudeii care L-au urmat sau în Biserica Elenă? Eu sunt convins că evangheliile sunt istorii interpretate teologic. În acord cu ceea ce a fost spus anterior despre inspirație, cred că Duhul lui Dumnezeu I-a fost dat lui Isus (Mc. 1:9–11), dar a fost dăruit și Bisericii (Fapte 2:1–4), care își aducea aminte de El. De aceea, nu este intenția acestor studii de a separa cuvintele precise ale lui Isus de editarea atentă a autorilor evangheliilor. Drama teologic-istorică a textului va fi examinată ca un întreg creativ.

De asemenea, scopul acestei cărți nu este nici de a oferi un comentariu tehnic dezvoltat. Sunt conștient că există și alte opinii decât ale mele, iar în ultima jumătate de secol am urmărit și m-am angajat la diferite niveluri ale dezbaterilor din cadrul breslei apusene a specialiștilor în Noul Testament. Totuși, această carte nu își propune să interacționeze cu volumul imens de literatură contemporană ce tratează textele ce vor fi prezentate, o sarcină ce a fost deja îndeplinită de Joseph Fitzmyer, Arnold Hultgren, I. Howard Marshall și alții.¹⁶

¹⁵ Kenneth Cragg, „Cine este Isus Cristos?” O predică nepublicată, rostită de episcopul Cragg în Catedrala Episcopală All Saints din Cairo, Egipt, în duminica din 16 ianuarie, 1977.

¹⁶ Joseph Fitzmyer, *The Gospel According to Luke*, vol. 2, New York, Doubleday, 1981); Arland J. Hultgren, *The Parables of Jesus*, Grand Rapids, Eerdmans, 2000); I. Howard Marshall, *The Gospel of Luke*, Exeter, Marea Britanie, Paternoster, 1978.

Sper ca acei cititori care nu au cunoștințe de specialitate să poată urmări cu ușurință discuțiile incluse. Fără să intenționez o comparație prezumptivă, scopul acestei lucrări este de a prezenta un comentariu cultural din perspectiva Orientului Mijlociu oarecum în modelul cărții *Readings in St. John's Gospel* [Lecturi în Evanghelia după Ioan], scrisă de către fostul Episcop de Canterbury, William Temple.¹⁷ Îmi vine, de asemenea, în minte și lucrarea lui Lesslie Newbigin asupra Evangheliei după Ioan.¹⁸

Intenția mea este de a contribui la această discuție cu perspective noi, ce au fost preluate din tradiția răsăriteană și care, în afara lumii creștine vorbitoare de limbă arabă, au fost luate în seamă foarte rar sau chiar deloc. Speranța mea sinceră este ca aceste eseuri să îl ajute pe cititor să înțeleagă mai bine gândul lui Cristos precum și ceea ce gândeau autorii/editorii evangheliilor în timp ce înregistrau și interpretau tradițiile care le-au fost disponibile. Cititorul va decide dacă am reușit în vreun fel lucrul acesta.

Toate citatele consemnate în această carte din surse arabe sunt în traducerea mea proprie. Ar părea o pedanterie să adaug constant „traducere proprie” la sfârșitul fiecărui citat. Eu sunt singurul responsabil pentru orice eroare. Totuși, am precizat acolo unde am tradus din ebraică, aramaică, greacă sau siriacă. În ceea ce privește textele biblice citate, am lucrat cu versiunea din limba engleză Revised Standard Version [Versiunea Standard Revizuită], iar ocazional am făcut propria traducere din greacă. Acolo unde apar prezentări ale structurii retorice ale textului biblic am folosit RSV, însă ocazional am revizuit această traducere pe baza textului grecesc.

Textele studiate aici sunt mărețe și i-au inspirat pe credincioși timp de aproape două milenii. Cu adevărat, „frică și cutremur” trebuie să îl cuprindă pe orice interpret care îndrăznește să intre în spațiul sacru în care candelă ard pe altar. Fie ca lucrul acesta să fie adevărat atât pentru scriitor, cât și pentru cititor.

¹⁷ William Temple, *Readings in Saint John's Gospel*, 1st and 2nd series, Londra, Macmillan, 1955.

¹⁸ Lesslie Newbigin, *The Light Has Come*, Grand Rapids, Eerdmans, 1982.

Partea întâi

Nașterea lui Isus

Istoria nașterii lui Isus

Luca 2:1–20

Evenimentele tradiționalei povești de Crăciun despre nașterea lui Isus le sunt bine-cunoscute tuturor creștinilor. Acestea îi includ pe cei trei magi care aduc daruri, păstorii din câmpie în mijlocul iernii, un bebeluș născut într-un grajd și faptul că „nu era loc în casa de găzduire”. Aceste aspecte ale relatării sunt puternic fixate în gândirea populară. Însă se ridică întrebarea: ar trebui să facem o distincție critică între text și înțelegerea sa tradițională? Oare nu cumva scurgerea secolelor a adăugat semnificații la înțelegerea noastră ce nu se regăsesc în textul biblic?¹

Un inel cu diamant poate fi admirat și purtat cu mândrie, dar cu trecerea timpului trebuie dus la bijutier pentru a fi curățat, ca să își recapete strălucirea originală. Cu cât inelul este purtat mai mult, cu atât el are mai multă nevoie ca, din când în când, să fie curățat. Cu cât suntem mai familiari cu istorisirea biblică, cu atât ne este mai dificil să o vedem în afara modului în care a fost înțeleasă tradițional. Iar cu cât rămâne mai mult neverificată imprecizia tradiției, cu atât mai adânc se întipărește ea în conștiința creștină. Istoria nașterii lui Isus este un asemenea caz.

Înțelegerea tradițională a relatării din Luca 2:1–18 conține câteva deficiențe majore. Printre acestea se enumeră:

1. Iosif se întorcea în localitatea sa de baștină. În Orientul Mijlociu, memoria colectivă cuprinde o perioadă însemnată, iar familia extinsă și legăturile sale cu locul de origine sunt importante. Într-o asemenea lume, un om ca Iosif putea să apară în Betleem și să le spună localnicilor: „Eu sunt Iosif, fiul lui Eli, fiul lui Matat, fiul lui Levi.” și majoritatea caselor din acel loc i-ar fi fost deschise.
2. Iosif era un „membru al familiei regale”. Adică, se trăgea din familia regelui David. Familia lui David a fost atât de faimoasă în Betleem încât oamenii din loc se pare că i-au dat numele de „Cetatea lui David” (așa cum se și întâmplă adesea în astfel de cazuri). Însă numele oficial al localității era

¹ Pentru o discuție tehnică asupra acestui text vezi Kenneth E. Bailey, „The Manger and the Inn: The Cultural Background of Luke 2:7,” *Theological Review* 2, 1979, p. 33–44.

Betleem. Toți știau că Scripturile evreiești se refereau la Ierusalim ca fiind „Cetatea lui David”. Și totuși, pe plan local, mulți numeau Betleemul „Cetatea lui David” (Luca 2:4). Fiind un membru al acestei renumite familii, Iosif ar fi fost bine primit peste tot.

3. În orice cultură, o femeie care urmează să nască are parte de o atenție specială. În toată lumea, comunitățile rurale simple au dat întotdeauna o mână de ajutor atunci când una dintre femeile lor trebuia să nască, indiferent de circumstanțe. Ne imaginăm oare că Betleemul face excepție? Oare nu mai exista niciun simț al onoarei în Betleem? Cu siguranță, *comunitatea* s-ar fi simțit responsabilă să îl ajute pe Iosif să găsească un adăpost potrivit pentru Maria, dar și să îi ofere îngrijirea de care avea aceasta nevoie. A-l respinge pe un descendent al lui David în „Cetatea lui David” ar fi însemnat o neagrăită rușine pentru întreaga localitate.
4. Maria avea rude într-un sat învecinat. Cu câteva luni înainte de nașterea lui Isus, Maria a vizitat-o pe verișoara ei, Elisabeta, în „ținutul deluros al Iudeei” și a fost bine primită. Betleemul era localizat în centrul Iudeei. Așadar, în perioada în care Maria și Iosif au ajuns la Betleem, ei erau la mică distanță de casa lui Zaharia și a Elisabetei. Dacă Iosif nu ar fi găsit adăpost în Betleem, ar fi putut să se îndrepte spre Zaharia și Elisabeta. Însă mai avea el timp pentru acei câțiva kilometri în plus?
5. Iosif a avut timp să facă pregătirile necesare. Luca 2:4 ne spune că Iosif și Maria „s-au suit din Galileea în Iudeea”, iar versetul 6 precizează că „*în timp ce ei erau acolo s-au împlinit zilele când trebuia să nască Maria*” (italice adăugate de autor).² Creștinul obișnuit crede că Isus S-a născut în aceeași noapte în care familia sfântă a și ajuns în Betleem, de aceea Iosif s-a grăbit și a fost gata să accepte orice adăpost, chiar și adăpostul unui grajd. Spectacolele de Crăciun întăresc această idee, an după an.

Textul biblic nu specifică perioada pe care cei doi au petrecut-o în Betleem înaintea nașterii. Însă a fost, cu siguranță, o perioadă suficientă pentru ca aceștia să găsească un adăpost potrivit sau să se îndrepte spre familia Mariei. Acest mit al nașterii-îminente-în-seara-sosirii este atât de profund întipărit în gândirea creștină populară, încât devine important să îi cercetăm originea. De unde a venit această idee?

Un roman creștin

Sursa acestei interpretări greșite provine de la o distanță de aproximativ două sute de ani după nașterea lui Isus, când un creștin anonim a scris o relatare extinsă despre nașterea Sa. Această relatare a supraviețuit până în zilele

² Unele traduceri moderne ascund faptul că au petrecut câteva zile în Betleem înainte de nașterea lui Isus. Textul original (precum și traducerea din Biblia în limba engleză King James Version) este precis.

noastre și se numește *Protoevanghelia lui Iacov*.³ Iacov nu are nicio legătură cu acest text. Autorul nu era evreu și nu înțelegea geografia Palestinei și nici tradiția iudaică.⁴ În acea perioadă, mulți scriau cărți pe care apoi le atribuiau unor personalități cunoscute vremii respective.

Cercetătorii au datat acest „roman” în jurul anului 200 d.H. și este plin de detalii imaginative. Ieronim, faimosul cărturar latin, l-a atacat, așa cum au făcut de altfel și mulți papi.⁵ A fost compus în limba greacă, dar a fost tradus în latină, siriacă, armeană, georgiană, etiopiană, coptă și slavona veche. În mod clar, autorul (sau autoarea) a citit relatarea din evanghelie, dar nu era familiar cu geografia Țării Sfinte. De exemplu, în roman autorul descrie drumul dintre Ierusalim și Betleem ca fiind de-a lungul unui deșert. Dar acea regiune nu este deșert, ci un câmp mănos.⁶ În roman, pe când se apropiau de Betleem, Maria îi spune lui Iosif: „Iosif, coboară-mă de pe măgar, căci copilul din mine a început să apese ca să se nască.”⁷ După ce îi dă urmare apelului său, Iosif o lasă pe Maria într-o peșteră și se grăbește să meargă la Betleem, pentru a găsi o moașă. După ce a avut parte de câteva viziuni bizare pe drum, Iosif se reîntoarce la peșteră cu moașa (copilașul deja se născuse) și este întâmpinat de un nor întunecos, iar apoi de o lumină strălucitoare, deasupra peșterii. De nicăieri, apare o femeie pe nume Salome, care se întâlnește cu moașa, iar aceasta îi spune că o fecioară a născut și totuși ea este încă fecioară. Salome își arată îndoiala față de această minune și, ca urmare, mâna ei se umple de lepră. După o scurtă examinare, pretenția Mariei este dovedită. Un înger apare subit și „stă” înaintea lui Salome, spunându-i să se atingă de copil. Ea îl ascultă, iar mâna afectată de boală se vindecă prin minune – și romanul continuă mai departe. De obicei, autorii romanelor populare au o imaginație bogată. Un detaliu important al acțiunii romanului este că Isus S-a născut chiar înainte de sosirea părinților Săi în Betleem. Acest roman este cea mai timpurie referință cunoscută nouă ce face trimitere la ideea că Isus S-a născut în noaptea în care Maria și Iosif au ajuns la Betleem sau aproape de Betleem. Creștinul obișnuit, care nu a auzit niciodată de această carte, este totuși influențat de ea.⁸ Romanul este o adăugare imaginară la relatarea evangheliei, și nu relatarea care este consemnată în evanghelii.

³ Oscar Cullman, „Infancy Gospels,” în *New Testament Apocrypha*, ed. Wilhelm Schneemelcher, Philadelphia, Westminster Press, 1963, 1, p. 370–388.

⁴ *Ibid.*, p. 372.

⁵ *Ibid.*, p. 373.

⁶ Am trăit în apropierea aceluia drum timp de zece ani și treceam printre livezi de măslini prospere.

⁷ *The Protevangelium of James* 17:3, în *New Testament Apocrypha*, ed. Wilhelm Schneemelcher, Philadelphia, Westminster Press, 1963.

⁸ Interesant, Codex Bezae (sec. V–VI d.H.) schimbă textul așa încât acesta să devină „pe când soseau ea a născut [...]” Această schimbare în textul grecesc afirmă ideea că Isus S-a născut pe când soseau ei.